

Jorma Lankinen:

Luonnetesti – mitä ja miksi?

(artikkeli on alun perin julkaistu Riisenissä 4/12)

Suomalainen luonnetesti on otettu käyttöön vuonna 1976 ja perustuu pääperiaatteissaan Ruotsin armeijan 1900-luvun alun työkoirien soveltuvuustesteihin. Kuluneen kahdenkymmenen vuoden aikana testiä on jatkuvasti kehitetty vastaamaan paremmin nykypäivän harrastus- ja seurakoirien perusominaisuuksia.

Alkuaikojen teknisesti aina samalla kaavalla ja voimalla suoritettu testi on vuosien kuluessa muuttunut paremmin huomioimaan koirien perusluonteen, ja nykyisin jokainen testin osuus suoritetaan aina koiran ehdoilla. Periaatteessa luonnetesti etsii kaikissa suorituksissa reaktioita, ja toisilla koirilla nämä saadaan näkyviin huomattavasti pienemmillä ärsykkeillä kuin toisilla. Testitilanteen mm. hyökkäyksien voima riippuu aina testattavasta koirasta. Näin pyritään varmistamaan, ettei koiralle jää testitilanteesta traumoja kotiin vietäväksi. Yksi testituomarin tärkeimmistä tehtävistä onkin estää koiran liiallinen rasittaminen. Tämän tehtävän tulee aina olla tärkeämpää kuin yleisön viihdyttäminen.

Testattavat ominaisuudet

Suomalaisen luonnetestin tuloksissa arvioidaan koira yhdeksän eri ominaisuuden suhteen.

1) Toimintakyky

Toimintakyvyn arvosana kuvaa koiran kykyä tehdä ratkaisuja erilaisissa sille uusissa tilanteissa, ja sitä ilmaisee yhtäläillä puolustautuminen kuin pakokin. Toimintakyvyttömyys ilmenee joko koiran pyrkimyksenä mitätöidä tilanne tai sen jähmettyminen paikoilleen mitään tekemättömäksi.

Toimintakyvyn testaamiseen on luonnetestissä kaksi erikoiskoetta:

KELKKAKOE, jossa vedetään esim. kelkalle kyhättyä epämääräistä ihmistä muistuttavaa hahmoa hiljalleen kohti koira. Hahmo vedetään lopuksi aivan ohjaajan luo. Koiran tulee pelätä hahmoa ja väistää sitä – varsinainen toimintakyky mitataan kelkan pysähtytyä: miten nopeasti koira tulee tutkimaan sille pelottavaa ”mörköä”.

Nk. PIMEÄ HUONE, jossa ohjaaja menee koira peräänsä kutsuen heikosti valaistuun tilaan (kellari tms.). Koira jää toisen tuomarin kanssa ulkopuolelle odottamaan, kunnes ohjaaja on poistunut ja se päästetään hetken kuluttua sisään. Koiran tulisi etsiä ohjaaja pimeästä ilman apua (kutsu tms.). Tässä kokeessa ei etsimiseen kulutettu aika merkitse mitään, kunhan koira liikkuu – toimii – koko ajan. Tästä osasuorituksesta puuttuu kelkkakokeeseen oleellisesti kuuluva uhka.

2) Terävyys

Terävyys on koiran taipumusta reagoida aggressiivisesti sitä uhkaavaa ihmistä kohtaan. Mitä terävämpi koira on, sitä pienemmästä ärsytyksestä se käyttäytyy aggressiivisesti. Terävyyden arviointiin on luonnetestissä oma erikoiskokeensa: Koira kiinnitetään lyhyellä taluttimella esim. seinään, ja ohjaaja poistuu näkyvistä. Koiran rauhoituttua alkaa toinen testituomaresita lähestyä sitä ensin epäröiden ja lopuksi selkeän uhkaavasti. Saavuttuaan koiran luo tuomari lopettaa uhkaamisen ja alkaa puhua koiralle ystävällisesti. Koiran tulee lopettaa kaikki aggressiivinen tai pelokas käyttäytyminen ja antaa ystävälliseksi muuttuneen hyökkääjän koskea itseensä.

3) Puolustushalu

Puolustushalu on koiran perinnöllinen halu puolustaa laumaansa. Tätä kuten muitakin ominaisuuksia arvioitaessa pyritään luonnetestissä arvioimaan nimenomaan halua, ei opittua kykyä. Koiran toiminnan voimakkuus sen puolustaessa ohjaajaansa ei vaikuta arvosanaan, tärkeämpää on mm. sen asema ohjaajaan ja hyökkääjän nähden. Kun koira pyrkii pysymään ohjaajan ja hyökkääjän välissä osoittamatta minkäänlaista aggressiivisuutta, voidaan katsoa sillä selvästi olevan puolustushalua, kun taas ohjaajan selän takaa voimakkaastikin haukkuvalla ja murisevalla koiralla saattaa olla puutteita tässä ominaisuudessa. Puolustushalua testataan suorittamalla hyökkäys koiran kanssa kulkevaa ohjaajaa kohti.

4) Taisteluhalu

Taisteluhalu on koiran perinnöllinen halu käyttää ruumistaan leikkimieliseen (tai todelliseen) taisteluun saavuttaakseen haluamansa päämäärän. Tämä ilmenee useimmiten leikkimishaluna. Fyysisesti väsyessään koira jatkaa toimintaa nimenomaan taisteluhalunsa avulla. Luonnetestissä taisteluhalua mitataan erikoiskokeella, jossa tuomari leikkii koiran kanssa kepillä, rätillä tms. Kun koira kiinnostuu lelusta, aloitetaan taisteluleikki, joka lopuksi lopetetaan ”kesken”, jotta nähdään haluaako koira vielä jatkaa sitä oma-aloitteisesti. Kaikki koirat eivät ole tottuneet leikkimään ihmisen kanssa, tai ovat perusluonteeltaan pidättyväisiä vierasta kohtaan, joten niiden ei voi odottaa leikkivän vieraan ihmisen kanssa. Tässä tilanteessa annetaan ohjaajan yrittää leikkiä koiransa kanssa. Vaikka koira ei leikkisi ollenkaan, näkyy taisteluhalu muissakin luonnetestin osasuorituksissa (esim. kelkkakokeessa). Pelkkä leikkiminen ei ratkaise annettavaa arvosanaa.

5) Hermorakenne

Koiran hermojen vahvuus on sen tärkeimpiä jokapäiväiseen elämään vaikuttavia tekijöitä. Tämä ominaisuus ei ole mitenkään omistajan vaikutettavissa. Syntyään hermoheikko koira ei voi esimerkiksi pentuajan totuttamisella parantaa. Samoin perimältään hyvähermoinen koira kestää elämässään merkittävästi enemmän ”kolhuja” ilman, että ne vaikuttavat sen käyttäytymiseen. Hermorakennetta tarkkaillaan koko luonnetestin ajan. Optimissaan koiran tulisi kohdata järkkymättä kaikki testiin kuuluvat oudot tilanteet.

6) Temperamentti

Temperamentti on koiran kyky havainnoida ympäristöään ja toimia sen mukaisesti. Kyse ei ole ainoastaan sen nopeudesta reagoida, vaan optimissaan koiran tulisi havaita kaikki siihen vaikuttavat ympäristön tapahtumat ilman viivettä ja reagoida niihin. Temperamentin ollessa liian vilkas kaikki ympäristön tapahtumat häiritsevät koiran keskittymistä tilanteisiin. Temperamentin arviointiin on oma erikoiskokeensa: Ohjaajan kanssa kulkevan koiran perään lasketaan esimerkiksi telineellä oleva kivillä tms. täytetty tynnyri, jolla pyritään aikaansaamaan koiralle takaa-ajotilanne. Koiran väistöliikkeen voima ja hallinta kuvaavat sen temperamenttia.

7) Kovuus

Kovuudella tarkoitetaan koiran taipumusta muistaa sille epämiellyttäviä (ja muitakin) kokemuksia ja välttää niiden kohtaamista uudelleen. Tämä ominaisuus on ratkaisevassa asemassa koiran käyttäytymisen ilmenemiseen. Perimältään pehmeän koiran näkyvä käyttäytyminen muuttuu etenkin sen elämän alkuvaiheessa paljonkin kokemusten perusteella, kun taas kova koira ei anna näiden vaikuttaa käytökseensä. Luonnetestissä koiran kovuutta tarkkaillaan koko testin ajan, ja lisäksi sille on oma erikoiskokeensa: Ohjaajan kanssa kulkeva koira pelästytetään esimerkiksi kulman takaa äkkiä sen eteen avatun sateenvarjon avulla. Koiraa ei päästetä selvittämään, mitä tapahtui, vaan ohjaaja vie sen pois paikalta heti varjon avautumisen jälkeen. Hetken päästä ohjaaja palaa koiran kanssa tapahtumapaikalle. Pehmeä koira ei tule vapaaehtoisesti uudelleen paikalle, vaan tarvitsee houkuttelemista – kova koira puolestaan ei muista tapahtunutta, vaan kulkee reippaasti uudelleen tapahtumapaikalle.

8) Luoksepäästävyys

Luoksepäästävyyttä mitataan koiran suhtautumisella vieraaseen, ystävällisesti käyttäytyvään ihmiseen. Koiran tulisi antaa tämän ottaa kontakti ja koskea itseensä.

9) Suhtautuminen ampumiseen

Luonnetestiin kuuluu aina kaksi 9 mm pistoolilla ammittua laukausta. Koiran tulisi säilyttää toimintakykynsä laukauksista huolimatta. Laukaukset ammutaan testin viimeisenä osiona, jotta mahdollisesti ampumiseen voimakkaasti reagoivien koirien muut ominaisuudet saadaan arvioitua ilman laukausten aiheuttamaa painetta.

Testin tulokset

Edellä luetellut ominaisuudet arvioidaan kuusiportaisella asteikolla +3 ... -3, jolla negatiiviset arvosanat ilmentävät ei-toivottua käyttäytymistä. Useimmissa arvosanoissa testin kannalta korkein arvosana +3 ei suoraan kuvaa testattavan ominaisuuden suurinta tasoa tai voimaa, esimerkiksi puolustushalun +3 arvosana annetaan kohtuullista halua osoittavalle koiralle – suuri tai erittäin suuri hillitsemätön puolustushalu alentaa arvosanaa. Vain toimintakyvyn ja hermorakenteen arvostelussa korkein arvosana vastaa ominaisuuden suurinta voimakkuutta. Kullekin ominaisuudelle on lisäksi määritelty kerroin (1–35), jolla kerrottuna annetut arvosanat muodostavat testin loppupisteet. Kertoimet on määritetty testattavien ominaisuuksien koulutettavuuden peittämiseksi: esimerkiksi koiralle helposti koulutettavan puolustushalun kertoimenä on 1, kun taas hermorakenteen kerroin on 35. Poikkeuksena on suhtautuminen ampumiseen, joka arvioidaan vain asteikolla + ja -. Miinus ilmaisee koiran suhtautuneen voimakkaan pelokkaasti ampumiseen.

Testin loppupistemäärä ei käytännössä kerro lähestulkoon mitään itse koirasta, vaan tulos on luettava eri osa-alueiden arvosanoista. Testin maksimipistemäärä, 300 pistettä, ei suinkaan ole optimi kaikille koiraroduille. Testituloksia tarkasteltaessa tulee aina muistaa rodun alkuperäinen tarkoitus ja verrata tuloksia sen vaatimuksiin. Esimerkiksi suurikokoisille seurakoiraroduille testin optimiarvot (suuri taisteluhalu, vilkas temperamentti, kohtuullinen terävyys jne.) eivät kuulu, eikä niitä tule testituloksessa toivoakaan.

Miksi testaisin koirani?

Luonnetesti antaa paljon koiran omistajalle. Koiran suhtautuminen tähän sille outoon tilanteeseen tuo useimmiten omistajalle yllätyksiä. Omat kuvitelmat koirasta kääntyvät testissä usein pääläelleen, ja testin tulokset saattavat kertoa paljon koiran jokapäiväisen käyttäytymisen syistä.

Itse testitilanne ei aiheuta normaalille kotikoirallekaan pysyviä traumoja. Tuomareiden ammattitaito takaa kullekin koiralle sen perusominaisuuksia vastaavan käsittelyn, ja ääritapauksissa testi keskeytetään ennen koiran liiallista paineistamista.

Luonnetestejä järjestetään kesäkaudella (huhti–marraskuu) kaikkialla Suomessa. Testikalenteri julkaistaan Palveluskoirat -lehdessä ja Suomen Palveluskoiraliiton kotisivuilla (<http://www.palveluskoiraliitto.fi/ltkalenteri.html>). Testin hinnalla (30–40 €) saat vähällä vaivalla mielenkiintoista tietoa koirasi käyttäytymisestä ja annat arvokasta informaatiota myös koirasi kasvattajalle! Luonnetestiin osallistuvan koiran tulee olla täyttänyt 2 vuotta, mutta se ei saa olla yli 6-vuotias. Koiran tulee olla tunnistusmerkitty ja testaushetkellä terve eikä nartulla saa olla juoksuaikaa. Mukana on oltava alkuperäinen rekisterikirja, pitkähäkö, vahva talutin ja ei-kuristava nahkapanta.